1. izdevums

KARTUPELIS

KĀ TAPA KARTUPELIS

Sveiciens no Gulbenes Mākslas skolas īpaši un oriģināldarbu veidā no 1.,1.b un 2.klases skolēniem!
Vairāku dienu laikā ideju, roku, zīmuļa, kartona un plastilīna savstarpējas mijiedarbības procesos Gulbenes Mākslas skolas bērni savas sajūtas par kartupeli transformēja īpaši šī žurnāla pirmā izdevuma lappusēm.

Lai izdodas būt tikpat daudzgadīgam kā nakteņu ģints augam Kartupelim!
Priekā un uz saziņu,
Gulbenes Mākslas skola

SATURS

4
MAZĀS ZIŅAS EKOSKOLĀS

6
PIECAS LIETAS, KURAS MADARA PEIPIŅA IEMĀCĪJĀS, STRĀDĀJOT STARPTAUTISKĀ KLIMATA ORGANIZĀCIJĀ

10
VELO BRAUKŠANA – JEBKUR UN JEBKAD

12
OTRO ELPU APĢĒRBIEM DOD PERSONĪBA NO VALDEMĀRPILS VIDUSSKOLAS

14
NOVĒROJUMI BĒRZPURVU PĻAVĀS

16
ANCES PAMATSKOLAS ŠĪ GADA NOZĪMĪGĀKAIS PROJEKTS JEB LAI DZĪVO PĪLES!

18
NO KURIENES RODAS UN, KUR NONĀK ATKRITUMI SAULKRASTU PLUDMALĒ?

22
KĀ AR ZIBAKCIJU PĀRSTEIGT AUTOVADĪTĀJUS

24
CITĀDAS SPĒLES BRĪVBRĪDIM

27
MĒNEŠA RECEPTE – PAŠCEPTA MAIZĪTE

meklē kartupeli:www.videsfonds.lv

maijs 2014

KARTUPELIS

aug
Vides izglītības fonda, Ekoskolu un Jauno vides reportieru aprūpēts

īsts un patiess

Kartupelis ir pirmais dārzenis, kurš ceļojis kosmosā un audzēts ārpus Zemes. No kartupeļa iespējams iegūt elektrību.

REDAKCIJAS SLEJA

Kartupelis dzima kā nebijusi ideja dot zaļo mikrofonu galvenokārt tiem jauniešiem, kas vēl mācās skolā, bet jau ir gatavi izzināt, pētīt un par labajām un sliktajām lietām, kas saistītas ar mūsu planētas vidi, pastāstīt arī citiem. Tomēr Kartupelim savus novērojumus un piedzīvojumus adresēt varēs ikviens. Tā, lūk, pirmajā numurā ar savu brīvprātīgā darba pieredzi Jaunzēlandē dalījās Madara Peipiņa, kuru līdz šim pazinām arī kā biedrības homoecos: klimata projektu vadītāju. Ja arī Tu vēlies kļūt par daļu no Kartupeļa, sazinies ar Vides izglītības fonda komandu, un mēs noteikti satiksimies.

Kāpēc Kartupelis? Domājot par kartupeli mazliet plašāk, kā tikai dārzeni, nākas secināt, ka ar to saistīts ne mazums interesantu faktu. Kartupelis ir pirmais dārzenis, kurš ceļojis kosmosā un audzēts ārpus Zemes. No kartupeļa iespējams iegūt elektrību. Kartupeļa izcelsmes valsts ir Dienvidamerika, tomēr tas gadsimtu gaitā kļuvis par populārāko dārzeni Latvijā, un ir nozīmīgs pārtikas produkts, kuru ik dienas patērē katrā ģimenē. Kartupelis ir īpaši uzņēmīgs pret pesticīdiem un lauksaimniecības ķimikālijām, tāpēc ir būtiski, lai tas ir audzēts bioloģiskos apstākļos. Tāds viņš ir - īsts un patiess, un savā būtībā pavisam vienkāršs. Sēklas kartupeli sadalot un iestādot zemē, rudenī var iegūt jaunu ražu, jo no katra gabaliņa izaugs jauns kartupelis. Tā arī šis žurnāls - augs un vairosies plašumā un Jauno vides reportieru bagātībā.

Ilze Grunska
Kartupelis redaktore

MAZĀS ZIŅAS EKOSKOLĀS

Jauna mājvieta mazajiem dobumperētājiem

Apsekojot Dricānu vidusskolas nelielo parku, Ekoskola nolēma aicināt skolēnus mājās uzmeistarot un atnest uz skolu putnu būrīti mazajiem dobumperētājiem. Dobumperētāji putni barībā izmanto galvenokārt kukaiņus, tajā skaitā skuju un lapu koku kaitēkļus. Savukārt būrīšu izlikšana parkā mums dos iespēju piesaistīt putnus tuvāk skolai un labāk tos iepazīt. Projektu nedēļas laikā šim aicinājumam atsaucās 7 skolēni, kuri ar vecākiem, vecvecākiem un brāļiem sarūpēja mājvietu putniem. Putnu būrīšiem tika piešķirtas arī nominācijas – piemēram, "būrītis ar pārbaudītām vērtībām" vai "īsts viesu nams".

Dricānu vidusskolas Ekopadome

Skolēnu darbus labos ar zaļām pildspalvām

No šī gada 24. marta Dricānu vidusskolā visi skolotāji nepieciešamos labojumus skolēnu darbos veiks ar zaļu pildspalvu. Bet tas nav tikai tāpēc, lai mēs būtu vēl „zaļāki". Šīs krāsas pildspalvu ieviešana ir arī psiholoģisku apsvērumu dēļ. Ir pierādīts, ka sarkano krāsu bērni uztver ļoti saasināti, tā rada satraukumu, dažreiz pat stresu. Turpretī zaļā krāsa stimulē smadzeņu darbību, veicina koncentrēšanās spēju, mazina spriedzi, kliedē negatīvās emocijas. Šī krāsa nomierina, un bērns savas kļūdas uztver saprotoši.

Imalda Kazuševa, 9.klase

Korķīšu akcija

Rēzeknes valsts poļu ģimnāzijā no 2014.gada darbojas brīvprātīgā Karīna Wierzbicka no Polijas. Karīna no Polijas atveda interesantu ideju par plastmasas korķīšu vākšanu, kas Polijā ir ļoti aktuāla un izplatīta. Plastmasas korķīši tiek savākti, nodoti pārstrādei, savukārt iegūtā nauda - novirzīta labdarībai.

Baiba Batare, 8.klase

Mugurkaulnieki akvārijā

Saldus 2.vidusskolā visa gada garumā skolēni darbojas sasaistē ar ūdeni - novērš krānu pilēšanu, taupa un aprēķina tā patēriņu. Mācību stundās tiek runāts arī par dzīvi ūdenī un, cik svarīga ūdens radībām ir nepiesārņota vide. Bioloģijas stundā skolēni no 8. klases zīmēja dažādus ūdenī dzīvojošus mugurkaulniekus, kurus vēlāk izvietoja pie „Eko sienas", tādējādi simbolizējot ūdens dzīvības saudzēšanu un sargāšanu.

Alta Ābola, 14 gadi

Strādājusi kā brīvprātīgā Jaunzēlandē globālā organizācijā **350.org**, kas darbojas ar klimata pārmaiņu kampaņu veidošanu

Seko Madarai tviterī @madarapeipina un blogā www.350days.org

Foto: Dāvis Drazdovskis/ www.headoutdoors.org

PIECAS LIETAS, KO IEMĀCĪJOS, STRĀDĀJOT STARPTAUTISKĀ KLIMATA ORGANIZĀCIJĀ.

Savu Eiropas Brīvprātīgā darba projekta* ietvaros gadu strādāju globālā klimata pārmaiņu kampaņu veidotāju organizācijā 350.org Jaunzēlandē. Par 350.org zināju jau kopš laikiem, kad palīdzēju veidot viņu rīkotās „climate action" dienas Latvijā. Gribēju redzēt, kā šīs organizācijas klimata kampaņas tiek organizētas no A līdz Z, iepazīties ar cilvēkiem, kuriem šo kampaņu organizēšana ir dzīvesveids un pārliecība, un noskaidrot, cik un vai varu ieguldīt klimata pārmaiņu risinājumu ieviešanā. Šī gada laikā palīdzēju veidot ar fosilās enerģijas investīciju pārtraukšanu saistītu kampaņu Jaunzēlandē, piedalījos protestos un demonstrācijās, organizēju apmācības, rakstīju rakstus un taisīju bildes mājaslapai, „pieskatīju" organizācijas Facebook un Twitter lapas, kā arī organizēju brīvprātīgo tikšanās Jaunzēlandes galvaspilsētā Velingtonā.

Gads nebija viegls, bet interesants gan.

Lūk, ko es iemācījos.

Nomainīta spuldzīte pasauli neizglābs.

Tiesa, pat vismazākajām lietām ir nozīme. Taču pēdējo divdesmit gadu notikumi kopš Rio konferences ir pierādījuši, ka individuālām izvēlēm ir visai maza ietekme, ja valstu valdību lēmumi iet pretējā virzienā. Varbūt ciniski, bet – var jau braukt ar riteni kaut vai 24h diennaktī, taču, ja valstis ļauj iegūt un izmantot arvien vairāk naftu, ogles un gāzi, un nedomā to mainīt, tad riteņbraukšana lielas izmaiņas nenesīs. Tas, kas šobrīd visvairāk ir nepieciešams, ir radikālas pārmaiņas tieši valdību līmeņa attieksmē pret vidi, klimatu, dabas resursiem, taču tās nenotiks, kamēr lielākā daļa cilvēku tās nepieprasīs, skaļi un skaidri.

* Brīvprātīgā Darba projektu Jaunzēlandē īstenoju ar programmas „Jaunatne darbībā" (šobrīd „Erasmus+") atbalstu.

Diemžēl tā ir šī brīža realitāte, arī tādās organizācijās, kuru lielākais fokuss ir vide, klimats, daba. Ļoti daudz laika un enerģijas paiet, rakstot epastus, skaipojot ar kolēģiem citās valstīs un laika zonās, veidojot mājaslapu un sociālo tīklu saturu. Jo labākas un plašākas digitālās prasmes tev ir, jo vairāk un labāk var visu ko izdarīt.

80% kampaņu veidotāju laika paiet ofisā pie datora.

Katram tas nozīmē ko citu, bet pasauli nesalāpīsi, paliekot savā komforta zonā. Šogad strādāju kopā ar meiteni, kas ir rāpusies uz naftas kuģa un pavadījusi 12h masta galā, kamēr policija izdomāja, kā viņu nocelt lejā un arestēt. Dzirdēju stāstus par cilvēkiem, kas ierīkoja nometni vietā, kura bija paredzētas ogļu raktuves, un savstarpēji mainoties, dzīvoja tur trīs gadus (!!!) no vietas. Tas ir ļoti individuāli - kādam citam riskēt nozīmē piedalīties demonstrācijā, iebilst vietējās pašvaldības vadītājam, vai publiski uzstāties kādā pasākumā. Vides (un arī citus) aktīvistus bieži vien sauc par ekstrēmiem un radikāliem, bet es vairs neredzu nekā radikāla tajā, ja kāds skaļi, publiski, redzami, praktiski un radoši iestājas par cilvēka eksistencei iespējamu nākotni. Radikāli ir tas, ka pasaules lielie uzņēmumi un valdības acīmredzami ignorē zinātnē un pētījumos balstītus faktus, un turpina savu „business ar usual". Taču mēroties ar šo nekaunīgo vienaldzību un ienest kaut kādas vērā ņemamas pārmaiņas varēs tikai tie, kas ir gatavi riskēt. Kaut vai nedaudz.

Ir jābūt gatavam riskēt.

Jo īstenībā ļoti maz cilvēki pamanīs tavu darbu un ziņu tikai tāpēc, ka „tā ir laba un derīga lieta". Tev ir jānoķer

Jebkurš darbs ar cilvēkiem ir milzīga konkurence par uzmanību.

un jānotur viņu uzmanība laikmetā, kad par to sacenšas ne vien citas organizācijas un kampaņas, bet arī uzņēmumi un milzīgas korporācijas ar miljonu mārketinga budžetiem. Cilvēki, īpaši jaunieši, šobrīd dzīvo sociālajos medijos, un tieši tur cīņa par uzmanību ir visnežēlīgākā. Nepietiek tikai ar kvalitatīvu saturu un labiem nodomiem – arī formai un veidam, kā tie tiek pasniegti, ir jābūt augstā līmenī. Spējai efektīvi un ātri komunicēt ar mērķauditoriju, reaģēt uz aktuālajiem notikumiem, veidot sarunu, stāstīt stāstus – tam ir izšķiroša nozīme.

Tikai ar degsmi, un tikai ar zināšanām nepietiek.

Vajag abus. Ir jāspēj savs darbs, savi argumenti pamatot ar faktiem, pētījumiem, jomas speciālistu un ekspertu atziņām. Taču ir arī jāspēj savu darbu un jomu padarīt saprotamu plašākai auditorijai, jāprot atrast tāds sarunas „leņķis" un dziļums, lai tā būtu interesanta un saistoša pēc iespējas lielākam cilvēku lokam. Cilvēkiem nevajag sausus faktus – viņiem vajag stāstus! Un cilvēkiem nevajag tikai iedvesmojošas runas un mīlīgus pandas lāčus Facebookā – viņiem vajag arī jēgpilnu, loģisku pamatojumu, kāpēc tas ir svarīgi un, kā tas kaut ko mainīs. Šo līdzsvaru ne vienmēr ir viegli atrast, taču, manuprāt, ļoti svarīgi, lai vides aktīvistus neuztvertu kā kaut kādus pusķertus „tree huggers" (koku apskāvējus/red.), bet līdzvērtīgus sadarbības partnerus, kas var sniegt būtisku pienesumu labākas nākotnes veidošanā.

Citus Madaras rakstus par klimata aktīvismu Jaunzēlandē vari lasīt biedrības „homo ecos:" mājaslapā www.homoecos.lv

ZAĻĀ GARĀŽA

Teksts: Marks Locs, 14 gadi,
Olaines 1.vidusskolas skolēns

Pavasaris-sniega izkušana,apgērbu mainīšana, braukšana ar skrituļslidām, bet pats galvenais-velosipēdu izņemšana no garāžas.

Braukšana ar velosipēdu - jebkur un jebkad!

Pavasarī putni dzied, un cilvēki smaida, tas ir laiks, kad var paņemt savu divriteni un braukt ar to pa mežu, pa parku vai pat pa smiltīm, jo ar velosipēdu cilvēki var braukt, kur grib un just sevi brīvu, būt neatkarīgi no visa! Šajā pavasarī es vēl nebraucu ar riteni, bet iepriekšējā gadā kopā ar draugiem braukājām un smējāmies līdz brīdim, kad es nokritu no velosipēda. Draugi bija tik izpalīdzīgi un jautri, ka situācija nevis skumdināja, bet gluži otrādi – iepriecināja.

Velosipēds pasaulē radies 19.gadsimtā,un tas ļoti neatšķīrās no tagadējā divriteņa

Velomaršruts sākās, aizbraucot uz veikalu, kur katrs sev paņēma saldējumu. Pēc tam braucām peldēties. Mani draugi ieslēdza mūziku un braukšanas gaita šķita pat paātrinājusies. Paskatoties apkārt, es redzēju, ka putni lido uz dienvidiem un todien draugi pamanīja pūci, kas ar savām acīm man likās apburoša. Savā maršrutā mēs sastapām arī stirnu, kura bija tik ātra, ka uzreiz aizbēga prom. Mēs bijām ārkārtīgi priecīgi, ka Latvijā ir sastopamas stirnas un braucām tālāk, kamēr nokļuvām līdz peldēšanās vietai, no kuras pavērās varavīksne visās tās krāsās!

Vissliktāk, ja, braucot ar riteni, iegadās slikts laiks, bet mums paveicās,un toreiz tas bija jauks.

Mūsdienās jaunieši lielākoties pavada laiku mājās pie datora un nesaprot, cik ātri paiet bērnība, prieks un bēdas. Dabā var runāt ar draugiem, skatīties un klausīties, kā dzied zvirbuļi, pat vienkārši pastaigāties, un tas ir nesalīdzināmi lieliskāk par sēdēšanu mājās.

PERSONĪBA

Anda Dzene

Valdemārpils vidusskolas skolotāja Anda Dzene ir mājturības skolotāja jau vairāk kā 19 gadus. Šo gadu laikā mēs esam novērojuši skolotājas prasmes iedvesmot skolēnus jauniem darbiem, vēl nebijušām idejām. Katrs koks, skaņa vai krāsa ir pamats jaunām idejām un to realizēšanai. Anda Valdemārpils vidusskolas skolēnus vienmēr ir motivējusi iesaistīties gan dabas aizsardzības un vides, gan daudzos citos konkursos. Anda vienmēr atgādina, ka jāšķiro atkritumi un tie jāsavāc aiz sevis. Skolotājai vienmēr ir paticis pētīt kokus. Viņa vienmēr atgādina, ka arī koki ir dzīvi un jūt pāridarījumus.

Strādājot ar dabas materiāliem un gatavojot tērpus, Anda vienmēr ir bijusi taupīga un to māca arī skolēniem. No vecmāmiņas lakata radījusi jaunus svārkus. Atzīst, ka no aizkariem var uzšūt daudz interesantu un skaistu lietu - spilvenus, kleitas un citus darbus. Kad modē parādījās filcēšana, skolotāja ieteica apfilcēt džemperus, svārkus un mēteļus. Ļoti skaisti darbi veidojas, batikojot palagus, T-kreklus un džinsus. Skolotāja iesaka, ka zeķubikses var izmantot tamborēšanā. Apgleznojot kaklasaites un lietussargus, tiem var „iedot otro elpu" un iegūt stilīgus aksesuārus.

Piedaloties valsts olimpiādēs un citos nozīmīgos konkursos, skolotāja iesaka skolēniem izmantot visdažādākos materiālus. Skolotāja Anda piebilst, ka galvenais ir justies stilīgi pašdarinātos tērpos, lai ieinteresētu citus.

batikoti apģērbi - skolas modes skate, A.Varņeckas foto

kleita no kaklasaitēm - skolas modes skate A.Varņeckas foto

Skolotāja ir piedalījusies valsts olimpiādēs, Avangarda modes konkursos, modes skatēs un citos konkursos. Viens no konkursiem ir „Krāsu sprādziens", kas norisinās katru gadu Liepājā. Arī mūsu skola rīko modes skates, kurās piedalās Andas Dzenes audzēknes.

Šo 19 gadu laikā Anda ir guvusi atziņas, kas iedvesmo un palīdz turpināt iesākto: "Esi aktīvs un tevi pamanīs!", "Esi priecīgs par darbu un rezultātu, kādu tas tev sniedz!", „Mainies, izglītojies, piedalies!", „Viss, ko iemācīsi skolēniem, viņus bagātinās, un varēsi lepoties saukt viņus par savējiem!", "Neaizmirsti, ka katrs ir unikāls dabas dots brīnums, ar kuru tev ir dota iespēja strādāt un pilnveidot!"

Teksts: Sandija Driņķe (16) un Mona Ķīvīte (15)

Kādu laiku jau esmu novērojusi interesantu situāciju tepat Ropažu novadā. Manu uzmanību piesaistīja jautājumi: „Kāpēc šī vieta ir tik slapja? Kāpēc tā no sausām ganībām pārvēršas par purvu?”. Katru reizi braucot uz Rīgu, aizdomājos, kāpēc ir applūdis tieši viens pļavas gals. Tāpēc esmu veikusi nelielu pētījumu par Bērzpurvu pļavās notiekošo.

Teksts: Elizabete Vimba

Ropažu vidusskolas 6.klases skolniece

foto no personīgā arhīva

Šī pļava atrodas uz P4 autoceļa, aptuveni 9,2 km no Ropažiem. Pļava ir aptuveni 20 ha liela. Daļa pļavas ir applūdusi. No asfaltētā ceļa, skatoties uz pļavu, ir redzami divi nelieli medību torņi, taču, izstaigājot apkārtni pamatīgāk, atklājas vēl divi, no kuriem viens iegāzies pārplūdušā grāvī, kas, izrādās, nemaz nav tik mazi.

Pļavā novērojama plaša bioloģiskā daudzveidība. Te dzīvo kukaiņi, šad un tad iegriežas mežacūkas, zaķi un aļņi, un applūdušajā daļā mitinās ziemeļu gulbji un citi ūdensputni. Šādas pļavas ir mājvietas dzīvniekiem, taču, ja tās netiek apsaimniekotas - aizaug ar krūmiem, meldriem, sīkiem kociņiem, ūdensaugiem un garu zāli. Pļava var aizaugt un mainīties arī tās biotops.

Uzskatu, ka īpašniekiem pļava būtu “jāsaved kārtībā”, lai dzīvnieki kas ir apmetušies šeit uz dzīvi nebūtu spiesti pamest barošanās vietas vai mājvietu, jo vienīgie, kas pašlaik apsaimnieko šo vietu, ir mednieki.

Pļava ir applūdusi, jo bebri uz grāvjiem izveidojuši aizsprostus un tāpēc tajos vairs nerit straume, tie nav tik dziļi kā agrāk un tajos ir smilšu sanesumi. Kādreiz grāvji bija 2 metrus dziļi un 4 metrus plati, bet tagad - ne vairāk kā 2 metrus plati un 10 – 30 cm dziļi.

Novērotie dzīvnieki, kukaiņi un putni:

Zaķis
Meža pīles
Ķīvītes
Dižraibie dzeņi
Bariņš lauku baložu
Meža tilbīte
Mērkaziņas
Dzilna
Dzērves
Krauklis
Gliemeži
Zirnekļi
Dažādi ūdens kukaiņi

Par Ances pamatskolas šī gada nozīmīgāko projektu - pīļu mājiņu izgatavošanu un uzstādīšanu Silkalēja ezerā stāsta Krista Indriksone (13)

Mūsu pagasts atrodas lielu mežu vidū. Netālu no skolas atrodas liegums „Ances purvi un meži". Tajā ir daudz meža ezeriņu. No makšķerniekiem dzirdējām, ka pēdējos gados sarucis pīļu skaits . Pavasarī, skatoties no krasta, bieži varēja novērot, kā pīle ar pīlēniem izpeld no niedrēm. Tagad viņas redz retāk, jo ligzdas izposta jenotsuņi, lapsas vai melnās ūdeles, kas ir izbēgušas no Puzes zvēru fermas un savairojušās.

Tāpēc mēs nolēmām taisīt būrus, kurus uzliktu virs ūdens, lai zvēri netiek klāt. Redzējām, kā par tādiem būriem Engures putnu pētnieki stāsta raidījumā "Uz meža takas". Ar savu piemēru pamudināja arī mūsu Ekoskolas draugs Reinis, kurš savā dīķī tādus būrus jau uzlicis. Ekopadomē nolēmām, ka līdz februārim būri jāuztaisa. Darbmācības skolotājs Laimonis Ulmanis sadabūja rasējumus, un 7., 8., 9., klases zēni būrus uztaisīja. Dēļus iedeva Reinis.

Februārī projektu dienās skolēnu grupa ar Reini un skolotājām Selgu un Baibu brauca būrus uzstādīt uz ezera ledus. Ledū izurba āliņģi. Tad iestiprināja gruntī baļķi, iedzina ar veseri un vēl nozāģēja galu, lai ir līdzens. Virsū uzsita būri, kurā iebāza nedaudz sienu. Būris atrodas apmēram 1m virs ledus.

Pavisam uzlikām 4 būrus, nākošajā ziemā iesim pa ledu pārbaudīt, vai pīlēni ir bijuši - par to liecinātu pūkas un midzenītis. Nākamreiz piesitīsim dēlīšus ar vārdiem katrai pīlei, ko esam jau izdomājuši. Pavasarī aiziesim pavērot no krasta, vai pīles tur laižas iekšā un žurnālam rakstīsim novērojumus.

foto no personīgā arhīva

Kādi būs mūsu novērojumi - noteikti pastāstīsim.

KĀ SAMAZINĀT ATKRITUMUS SAULKRASTU PIEKRASTĒ?

Teksts: Inga Sermule, 14 gadi

Raksts ir konkursa Jaunie vides reportieri nacionālais laureāts 2014. gadā, 12-14 gadu vecuma grupā

Foto no VIF arhīva

Ikvienam Zvejniekciema un Saulkrastu iedzīvotājam vasarā patīk iet uz pludmali, sauļoties un atpūsties. Tomēr Saulkrastu pludmale ietilpst 10 netīrāko sarakstā, lai gan Saulkrasti pretendē uz Zilā karoga iegūšanu. Tad uzreiz rodas jautājums, kurš tad īsti ir atbildīgs par atkritumiem, kuri tiek mesti jūrmalā? Galvenais atkritumu veids šajā sarakstā ir plastmasa. Visiem taču ir skaidrs, ka mēs paši arī esam atbildīgi par šo netīrību un nesakārtotību.

Talkas laikā skolēni katru gadu sakopj piekrasti, bet vasarā tā atkal tiek piemēslota. Ļoti pareizu priekšlikumu, manuprāt, izteica mūsu skolas 12. klases skolniece - talkā ir jāpiedalās tiem, kas ir tiešām ieinteresēti sakopt jūrmalu, savācot visus iespējamos atkritumus. Tad izdarītais darbs ir daudz lietderīgāks.

Ne visi cilvēki piekrastes piesārņojumu uzskata kā kaut ko svarīgu, daudzi pat par to nav interesējušies, jo ir iegrimuši savās ikdienas problēmās. Veicot aptauju starp saviem vienaudžiem, es vēlējos noskaidrot dažas, manuprāt, svarīgas lietas. 80% aptaujāto apgalvo, ka Saulkrastu un Zvejniekciema piekrastes piesārņojums ir svarīga problēma. Tas, protams, iepriecina, ka jaunieši kaut ko ir dzirdējuši par šīm problēmām. Tomēr tikai 13% uzskata, ka mūsu piekraste ir piesārņota salīdzinājumā ar citām.

Piekrastes piesārņojumu ietekmē dažādi faktori. Nedaudz vairāk kā puse jeb 54% apgalvo, ka tas ir atkarīgs no gadalaika. Jā, šim apgalvojumam var piekrist, jo cilvēki taču pludmali visvairāk apmeklē tieši vasarā, kad tā arī tiek visvairāk piesārņota. Lielo atkritumu daudzumu varētu izskaidrot arī ar to, ka vasarā uz Saulkrastiem un

Zvejniekciemu brauc cilvēki, kuriem šeit ir vasarnīcas, tātad viņi apmeklē arī pludmali, kur aiz sevis atstāj atkritumus, kuri mums vēlāk, talkas laikā, ir jāsavāc. Bet visā jau nevar vainot tikai citus, vaina un atbildība ir jāuzņemas mums visiem.

Domas dalījās jautājumā par to, kurš tad īsti vairāk piesārņo piekrasti - rīdzinieki, kuri tikai vasarā apmeklē pludmali vai mēs visi. Vairākums (53%) tomēr apgalvo, ka mēs visi pie tā esam vainīgi. Kā viens no risinājumiem, manuprāt, varētu būt - pašvaldībai būtu jānoskaidro, cik iedzīvotājiem ir noslēgts līgums ar atkritumu apsaimniekotāju, bet pārējiem jāpajautā - kur jūs liekat savus atkritumus? Vai Jūs tos tiešam aizvedat līdz Rīgai, kur tos arī izmetat? Vai arī izberat tos mežā pie jūras?

Protams, risinājums varētu būt arī atkritumu tvertņu izvietošana, ko atbalsta 73% aptaujāto, bet tad atkal rodas daudzi jautājumi- kurš par to maksās, kurš uzmanīs, lai tvertnes regulāri tiktu iztīrītas? It kā arī autobusu pieturās ir atkritumu tvertnes, tomēr tās vienmēr ir pārpildītas, turklāt ne vienu reizi vien ir redzēts, kā mašīna brauc garām un veselu atkritumu maisu izmet šajā pieturas miskastē. Kurš var garantēt, ka tāpat nebūs ar jūrmalas atkritumu tvertnēm? Patiesībā - neviens, jo tādi ir cilvēki - kamēr par izdarīto nebūs kāds labums, neviens to darīt nevēlēsies, jo vieglāk taču ir nomest savu tukšo plastmasas pudeli jūrmalā un aiziet prom.

2013.gadā Zvejniekciema vidusskolas skolnieces Jana Kohno un Anete Eglīte arī veica iedzīvotāju aptauju, vēloties noskaidrot to, cik daudzi cilvēki zina par atkritumu apsaimniekošanas organizācijas SIA „ZAAO" darbību un pakalpojumiem. 99% no 118 respondentiem zināja, kas ir SIA „ZAAO", bet tikai 85% izmantoja sniegtos apsaimniekošanas pakalpojumus, bet šķirošanas pakalpojumus neizmanto. Iedzīvotāji atkritumu šķirošanu nodēvēja kā pozitīvu un atzina, ka labprāt šķirotu atkritumus. Tas varētu ietekmēt arī to, cik un kādi atkritumi nonāk piekrastē, varbūt, ka tas pat mainītu cilvēku domāšanas virzienu un attieksmi.

Meitenes pētīja arī reklāmas ietekmi uz cilvēku. Izrādījās, ka 62%, kuri jau agrāk šķiroja atkritumus, pārliecinājās par šķirošanas nepieciešamību. Turpretī 45%, kuri nešķiroja atkritumus, atzina, ka reklāma likusi padomāt par šīs iespējas izmantošanu. Arī 43% manu vienaudžu uzskatīja, ka tieši reklāma

piesaista vislielāko cilvēku uzmanību. Tas noteikti ir fakts, kuru iespējams nākotnē lietderīgi izmantot, piemēram, Saulkrastu dome varētu rīkot reklāmu konkursu par piekrastes sakopšanu, un uzvarētāja reklāma tiktu rādīta, piemēram, Saulkrastu svētkos. Noteikti būs cilvēki, kuri aizdomāsies par to, ka atkritumus nevajag mest jūrmalā, jo viņi mājās tos var šķirot.

Izmaiņas varētu veikt arī pašvaldību likumos, piešķirot lielāku sodu tiem, kuri savus atkritumus izmet publiskās vietās. Varbūt tas liktu cilvēkiem aizdomāties par savu rīcību.

Atkritumu problēmas iemeslus patiesībā var meklēt vēl dziļāk, jau sākot ar to, ka mums vienkārši vajadzētu samazināt atkritumu daudzumu, nepērkot nevajadzīgas lietas. Vispārīgi samazinot atkritumu daudzumu, noteikti samazinātos arī jūrmalā izmesto atkritumu daudzums. Tas, protams, notiktu tad, ja cilvēki mājās sāktu šķirot atkritumus.

Iedomāsimies, ka mums ir iespēja mainīt visu atkritumu izvešanas sistēmu. Varētu darīt tā, ka apsaimniekotājs maksā iedzīvotājiem par to, ka viņi ir šķirojuši atkritumus. Pacel pudeli un atbalsti Latvijas ekonomiku! Tas viss, protams, jāizvērtē no ekonomiskā viedokļa un citiem faktoriem, tomēr ideja noteikti ir vērā ņemama. Arī citās valstīs cilvēki var nodot, piemēram, PET pudeles, kur par katru saņem pāris centus. Tā noteikti būtu laba motivācija.

Pārsteidzošs fakts, ka „PET Baltija” pērk PET pudeles pat no Kostarikas, jo Latvijā to ir pārāk maz, kamēr mēs savējās izmetam jūrmalā.

Teksts: Leide Skutele, 18 gadi

Raksts ir konkursa Jaunie vides reportieri nacionālais laureāts 2014. gadā, 15-18 gadu vecuma grupā

Foto: Gunita Tolēna

EKOSKOLA – KALNCIEMA VIDUSSKOLA

Jūs braucat pa Jelgavas – Tīreļu šoseju, tuvojaties skolai, līdz ieraugāt policistus ar bariņu cilvēku, kas liek jums apstāties. Ko jūs domātu?

7. novembrī 2013 gadā, Kalnciema ceļa septiņpadsmitajā kilometrā blakus Kalnciema vidusskolai tika rīkota 20 minūšu gara zibakcija „Veselīgais autobraucējs", kur astoņi autovadītāji tika iepazīstināti ar Eko skolas bukletu par veselīgu dzīvesveidu un cienāti ar ābolu vai burkānu. „Šogad Eko skolas temats ir par veselīgu dzīvesveidu un Kalnciema vidusskolā šonedēļ notika globālās rīcības nedēļa, tāpēc radās arī ideja par šo zibakciju. Mūsu skolas skolēnus izglīto par veselīgu dzīvesveidu, mazākie skolēni vingro pirms stundām, ēd augļus un dzer pienu. Tāpēc nolēmām – kāpēc gan veselīgo dzīvesveidu neatklāt arī ārpus vidusskolas sienām?" retoriski jautā Liene Āboma, Ekoskolas koordinatore un vizuālās mākslas skolotāja. Kā atklāj Zanda Jēgermane, Kalnciema vidusskolas skolēnu prezidente, visi šoferi bijuši patīkami pārsteigti un izrādījuši lielu interesi. „Ar mani kas tāds notiek pirmo reizi" teicis kāds apturētais šoferis, taču, saņemot augli, cits aizdomīgi pārjautājis: „Man taču nebūs jāmaksā?". Liela nozīme bija arī pašvaldības un ceļu policijai, kas sadarbojās ar zibakcijas veidotājiem. „Vai šoferi bija atsaucīgi? Kā tad savādāk – ja policijas darbinieks aiztur mašīnu, viņam taču ir jāapstājas! Protams, ka atsaucīgi." paskaidro Juris Bite, Jelgavas novada pašvaldības policists Valgundē.

Ekoskolas darbība Kalnciema vidusskolā notiek divus gadus, un šajā gadā Kalnciema vidusskola tiecas pēc Ekoskolu Zaļā karoga, kas parāda augstu vides atbildības līmeni visā pasaulē.

BRĪVBRĪDIM

Spēle „Citādais alfabēts”

Uz finiera loksnes (šajā gadījumā izmantots vecs plaukts) piestiprinām PET pudeļu augšējo daļu. Uz 100 korķīšiem sarakstām burtus. Spēles gaitā, pārskrūvējot burtu secību, veidojam vārdus. Spēli var pārvietot, spēlēt gan telpās, gan brīvdabā.

Idejas autori : 1.klases skolnieces Sandas Baumanes ģimene. Spēle izmēģināta.

Šautriņi

Šautriņus gatavojām no lietotām PET pudelēm, nogriežot apakšējo trauka daļu. Pudeles augšējā daļa tika iestiprināta dekoratīvā kartona pogā. Šautriņu vietā izmantojam čiekurus, kastaņus. Šīs spēles autores ir 6.klases skolnieces Elizabete Ventere un Evelīna Tinusa.

Dambrete

Lai izgatavotu dambreti bija nepieciešama tukša kartona konfekšu kārba , pudeļu korķīši, melns marķieris un balts korektors, rūtiņu lapa, uz kuras izveidojām dambretes lauciņu. Dambretes galdiņa virsma – izkrāsotie lauciņi jāuzlīmē uz kārbas vāka. Korķīšu virsmas pārklājām ar attiecīgajām krāsām – baltu un melnu. Spēles idejas autore ir 6.klases skolniece Karlīna Kurpniece.

Teksts un foto: Unda Fiļimoņenkova, 14 gadi

Amatas pamatskolas skolniece

Raksts ir konkursa Jaunie vides reportieri nacionālais laureāts 2014. gadā, 12-14 gadu vecuma grupā, foto reportāžas sadaļā.

MĒNEŠA RECEPTE

MAMMAS CEPTĀ GRAUDU MAIZĪTE - ĪPAŠAIS MAMMAS SPĒKS

Tā ir dabiski raudzēta maizīte, kuru varētu saukt par "dzīvības maizi", kas ir ar ieraugu raudzēta maize, kurai piemīt īpatnēja, tikai tai raksturīga garša un smarža.

Sastāvdaļas:

1 kg dažādu miltu- mēs izmantojam ekoloģiskos akmens dzirnavās maltos pilngraudu kviešu un rudzu miltus (var ņemt pusi rupjos rudzu miltus un pusi kviešu miltus, bet jāskatās pēc miltiem un to lipšanas spējām. Cenšamies izmantot no vietējiem zemniekiem pašu audzētus un ļoti rupji samaltus, jo tie ir uzturvielām bagātāki, bez ķīmijām un akmens dzirnavās ar akmeņiem malšana notiek lēnām, kviešu dīglis netiek pakļauts pārāk augstai temperatūrai, līdz ar to tiek saglabāti dīgļa satāvā esošie vitamīni.

1 glāze dažādu sēklu (linsēklas, ķimenes, saulespuķu sēklas, ķirbju, sezama, riekstus, pilngraudu auzu pārslas utt. Lielākoties sēkliņas izmantojam pašu audzētas no sava dārza.);

2 tējk. sāls (mēs izmantojam mineralvielām bagāto jūras sāli);

100-150 g cukurs (mēs izmantojam - brūno, bet var likt tepat, no mūsu pļavām, ievākto vietējo medu, pamēģinājām cukura vietā iesalu 100 g - arī bija labi);

1 l mēreni silta ūdens (labāk, ja tiek izmantots avota ūdens, mēs mājās izmantojam sasaldētu- atsaldētu ūdeni ar pilnīgi jaunu struktūru. Ūdenim vajadzētu būt zem 40 grādu temperatūras, lai ierauga baktērijas varētu izdzīvot. To var pārbaudīt ar roku. Zinām, ka cilvēka vidējā ķermeņa temperatūra ir 36.6°C. Pārāk vēss ūdens arī nav vēlams, jo tad būs garāks rūgšanas process);

ieraugs- 3 ēdk.

1. Visas iepriekš minētās izejvielas rūpīgi sajauc lielā latgaliešu melnā māla bļodā.

Cenšamies ievērot seno latviešu novērojumus, ka maizīti cepot istabai jābūt uzpostai, galdam sakārtotam un saimniecei jābūt tīrās drēbēs un labā noskaņojumā, līdz ar to arī apkārt ģimenē valda miers un saticība.

2. Mīcot mīkliņu maizītē var ielikt ne tikai graudiņus, bet arī labus un stiprus vārdus, kas ēdājam ne tikai izsalkumu remdinās, bet arī to stiprinās un aizsargās.

3. Kad mīkliņa gatava, vispirms nolieku ieraugu nākošai reizei- sev un var arī draugiem.

4. Tad formiņas malas iezieżu ar sviestu un iekaisu sēkliņas, tad vieglāk būs izņemt gatavo maizīti.

5. Sadala mīklu uz trim maizes formām. Pāri pārkaisu dažādas sēkliņas.

6. Raudzē apmēram 8-10 stundas istabas temperatūrā. Vasarā ir siltāks, tad var pietikt ar 6 stundām, bet to jūt pēc formiņas - cik mīkliņa pacēlusies.

7. Cep apmēram 1-1.15 h 200 grādu temperatūrā. Bet tas pašam jājūt - kādi resursi krāsniņai. Man maizīte cepas elektriskajā cepeškrāsnī uz paša apakšējā plaukta 1h-200 grādos un 15 min. 180 grādos. Ceru, ka nākotnē varēsim izmantot dzīvās uguns krāsniņu ēdienu pagatavošanai un, tad jau maizītei būs vēl lielāka vērtība.

8. Gatavo maizīti samitrina, lai neveidojas cieta garoziņa, apsedz ar linu dvielīti un ēd pēc apmēram 5 stundām. Pārāk daudz arī nevar mitrināt, tad būs par mitru, un maize var dvielī sapelēt.

9. Ieraugs ledusskapī glabājas 1-2 nedēļas. (plus mīnus 14 dienas, saldētavā varot uzglabāt ilgāk, pat mēnesi, - esot mēģināts).

Veseli ēdušī!

Piebilde: Maizēm, kuras nesatur piedevas (konservantus), lai saglabātu to svaigumu un izvairītos no bojāšanās, ļoti svarīgi ir pareiza uzglabāšana. Dabīgi raudzētas maizes uzturvērtība laika gaitā pieaug. Sasaldējot var aizkavēt maizes sacietēšanu izraisošo mikrobu darbību. Ceptu maizi var trīs mēnešus uzglabāt saldētā veidā, saglabājot tās kvalitāti. Interesanti, ka līdz desmit dienām noturēta maize ir vieglāk sagremojama nekā svaigi cepta. Tāpēc, cepot dabiski raudzētu maizi, to ieteicams pēc divām dienām sasaldēt, tādejādi ļaujot dabiskajām rauga sēnītēm turpināt savu darbu kādu laiku.

Teksts: Dricānu vidusskola

Happy

Vides izglītības fonda darbība un žurnāla veidošana tiek īstenota ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu.

Latvijas vides aizsardzības fonds

Vides izglītības fonda darbību finansiāli atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija projekta „Zaļais izrāviens - Vides izglītības fonda darbības stiprināšana“ ietvaros. Projekta nr. 2012.EEZ/DAP/MAC/100

SABIEDRĪBAS INTEGRĀCIJAS FONDS

eea grants

Ekoskolas

FEE LATVIA

Jaunie vides reportieri

www.videsfonds.lv